

Tehdään yhdessä!

Valmistavassa opetuksessa ja yleisopetuksessa toteutettu yhteisopettajuus ja kaveriluokkatoiminta hyödyttävät sekä oppilaita että opettajia

Tekijät:

0-2lk Hanna-Leena Johansson, Justiina Leinonen, Kirsi Vilen

4-6lk Susa Mäki-Kivistö, Riikka Heikkinen

5-6lk Elina Lintu, Noora Patokoski

Sisällysluettelo	2
Alkusanat	3
Kaveriluokkatoiminnan järjestäminen	3
Miksi yhteisopettajuutta ja kaveriluokkatoimintaa?	4
Hyödyt opettajille	4
Hyödyt oppilaille	4
Hyväksi havaittuja vinkkejä oppitunneille	5
Vinkkejä 0-2lk opetuksen järjestämiseen	5
Vinkkejä 4-6lk opetuksen järjestämiseen	6
Yhteistyöideoita 4. luokan ympäristöoppiin	6
Yhteistyöideoita liikuntaan	7
Vinkkejä 5-6lk opetuksen järjestämiseen	8

Alkusanat

Valmiudet vahvoiksi -hanke oli Opetushallituksen ja Tampereen kaupungin perusopetuksen hanke vuosina 2021-2022. Hankkeen eräänä tavoitteena oli luoda ja selkiinnyttää yhteistyömalleja valmistavan opetuksen nivelvaiheissa. Lisäksi haluttiin vahvistaa valmistavan opetuksen oppilaan sujuvaa koulupolkua osana koulun muuta toimintaa. Hankkeeseen osallistuvat Juhannuskylän ja Peltolammin koulujen opettajat päätyivät kokeilemaan yhteisopettajuutta ja kaveriluokkatoimintaa. Tässä materiaalissa esitellään Valmiudet vahvoiksi -hankkeessa kokeiltuja yhteistoiminnan muotoja alakoulun valmistavan opetuksen ja yleisopetuksen ryhmissä.

Kaveriluokkatoiminnan järjestäminen

Kaveriluokkatoiminta kannattaa **suunnitella** hyvin. Sen järjestämisestä voidaan sopia kouluyhteisössä eri tavoin. Voidaan esimerkiksi sopia, että koulun tietty luokka-aste toimii valmistavan opetuksen ryhmän kaveriluokkana. Useimmiten vuotta nuorempien opetusryhmä sopii kaveriluokaksi parhaiten, koska alemmilla vuosiluokilla on hieman matalampi vaatimustaso kuin samanikäisten kanssa opiskellessa. Toisaalta voidaan sopia, että yhteistyötä tekevät sellaiset valmistavan opetuksen ja yleisopetuksen ryhmät, joiden oppilasryhmät soveltuvat tehtävään parhaiten tai jotka siitä eniten hyötyvät.

Kaveriluokkatoiminnan suunnittelu alkaa jo lukujärjestysten rakentamisesta. Yhteistyön ja suunnittelutyön helpottamiseksi yhteisopettajuutta ja kaveriluokkatoimintaa toteuttavien opettajien ja opetusryhmien **lukujärjestykset** kannattaa suunnitella mahdollisimman samanlaisiksi. Yhteisopettajuutta voidaan periaatteessa toteuttaa **kaikkien oppiaineiden tunneilla**, mikäli opettajat arvioivat oppilasryhmien siitä hyötyvän. Mahdollisuuksien mukaan kannattaa lukujärjestyksiin järjestää joka päivä oman opettajan tunteja, koska yhteistoimintaa on yleensä helpompaa järjestää luokan oman opettajan tunneilla kuin ns. vaihtotunneilla eli toisen opettajan vetämillä tunneilla.

Mahdollisuuksien mukaan **välituntivalvonnat** kannattaa suunnitella yhteisopettajuutta toteuttaville opettajille samaan aikaan. Tämä helpottaa käytännön asioiden hoitamista kiireisen arjen keskellä.

Mahdollisuuksien mukaan **luokkatilat** kannattaa sijoittaa lähelle toisiaan. Tämä helpottaa yhteistyötä ja ryhmien joustavaa jakamista.

Integraation onnistumiseksi **yleisopetuksen oppilaiden kanssa on hyvä etukäteen keskustella**, että heiltä odotetaan ystävällistä kohtaamista sekä ymmärrystä siitä, että toiset vasta opettelevat kieltä ja siksi tarvitsevat ehkä enemmän apua joissain asioissa. **Valmistavan opetuksen oppilailla on usein vahvuuksia ja osaamista**, joita he voivat hyödyntää työskentelyssä. Heillä voi olla paljon erilaista tietoa, jota eivät kykene vielä ilmaisemaan suomeksi, mutta osaavat ilmaista sen omalla kielellään. Tällöin voi käyttää vaikkapa kääntäjää, jotta tieto voidaan jakaa muille oppilaille.

Miksi yhteisopettajuutta ja kaveriluokkatoimintaa?

Hyödyt opettajille:

- Opettajien yhteinen suunnittelu-aika lisääntyy
- Kollegat opettavat toisiaan, jolloin molempien/kaikkien ammattitaito kehittyy
- Yhteinen suunnittelu lisää keskustelua, jolloin kaikkien opettajien näkökulmat laajenevat ja rohkeus kokeilla uusia menetelmiä lisääntyy
- Oppitunnit ja opetusmenetelmät monipuolistuvat
- Yhteistyöluokkien opettajat havainnoivat kaikkia oppilaita. Havainnoista keskusteleminen kollegan kanssa tukee omia havaintoja, tuo uusia näkökulmia ja lisää oppilaantuntemusta
- Yhdessä tekemällä yksittäisten opettajien kuormitus vähenee, mikä lisää kaikkien opettajien työhyvinvointia
- Yhteisopettajuuden toimintamalli innostaa muitakin opettajia vastaavanlaiseen yhteistyöhön, jolloin koko koulu-yhteisö hyötyy monipuolistuvista opetusmenetelmistä ja opettajien työn kuormittavuuden vähenemisestä

Hyödyt oppilaille:

- Kaveriluokkatoiminnassa lapset tutustuvat sekä oman luokan että kaveriluokan oppilaisiin, jolloin suuresta oppilasjoukosta on helpompaa löytää kavereita ja ystäviä kuin pienen ryhmän kanssa työskennellessä
- Oppilaat tutustuvat erilaisista taustoista tuleviin kavereihin, mikä lisää kaikkien oppilaiden myötätuntoa erilaisuutta kohtaan
- Selkokielistetty opetus, suomen kielen monipuolinen harjoittelu ja kielitietoisuuden lisääminen sekä oppiaineiden keskeisen sisällön löytäminen hyödyttää sekä valmistavan opetuksen että yleisopetuksen oppilaita
- Valmistavan opetuksen oppilaat rohkaistuvat käyttämään suomen kieltä, kun saavat harjoitella sitä säännöllisesti kaveriluokan oppilaitten kanssa
- Valmistavan opetuksen oppilaitten kynnys siirtyä yleisopetukseen madaltuu, kun he ovat tutustuneet yleisopetuksen oppilaisiin ja opetusmenetelmiin sekä rohkaistuneet käyttämään suomen kieltä ja ovat oppineet luottamaan omiin taitoihinsa suomen kielen käyttäjinä
- Opetussuunnitelman mukainen integraatio toteutuu jokaisen valmistavan opetuksen oppilaan kohdalla
- Huoltajat kokevat kaveriluokkatoiminnan pääsääntöisesti myönteisenä. Heidän mielestään yhteistyö yleisopetuksen oppilaiden kanssa helpottaa kavereitten löytymistä ja lisää monikulttuuristen oppilaitten kielitaitoa

Hyväksi havaittuja vinkkejä oppitunneille

Seuraavassa esitellään Valmiudet vahvoiksi -hankkeessa kokeiltuja ja hyväksi havaittuja vinkkejä kaveriluokkatoiminnan järjestämiseksi. Ne on esitelty luokkasteittain.

Vinkkejä 0-2lk opetuksen järjestämiseen

Lukujärjestykseen varataan kiinteät tunnit kaveriluokkatoimintaa varten. Opettajat suunnittelevat **oppilasryhmät** mahdollisimman toimiviksi. **Erilaisin ryhmittelyin** on mahdollista eriyttää opetusta oppilaiden taitotason mukaiseksi.

Yhteistyö ja käytännön toiminta helpottuu, kun **yhteistyöluokat sijaitsevat lähellä toisiaan**. Mahdollisuuksien mukaan kannattaa järjestää **ruokailut** samaan aikaan. Ruokailutilanteessa kannattaa sekoittaa kaveriluokkien oppilaita istumaan vierekkäin, jolloin syntyy usein toistuvia luonnollisia vuorovaikutustilanteita sekä mahdollisuuksia tutustua toisiin.

Koko lukuvuoden ajan voi järjestää yhteisiä kaveriluokkien yhteisiä **liikuntatunteja** (liikuntaleikit, suunnistus, motoriiikkarata luistelu, hiihto, telinevoimistelu, palloilu). Yhdessä voidaan tehdä myös ympäristöopin **tutkimuksia**, **matikkapelejä** ja erilaisia **lukuryhmiä**. Kaveriluokan kanssa voi järjestää myös erilaisia **leikkiryhmiä ja retkiä**.

Kuva: 0-2lk kaveriluokkatoiminnan vuosikello

-syys- ja lokakuu: leikkiryhmiä (esim. kotileikki, legot, rakenteluleikit, barbit, nuket, kuularadat) ja retket

-marraskuu: matikkapelit

-joulukuu: kädentaitopajat

-helmi- ja maaliskuu: ympäristöopin tutkimuksia (aiheena vesi)

-huhti- ja toukokuu: lukupiirit ja leikkiminen sekä retket

Vinkkejä 4-6lk opetuksen järjestämiseen

Yhteistyöideoita 4. luokan ympäristöoppiin

Retket lähiympäristöön:

- **Mustikkaretki:** Tunnistetaan ja kerätään marjoja lähimetsässä. Retken jälkeen marjoista valmistetaan muffinsseja joko koulussa tai reseptin mukaisesti kotona.
- **Lajitunnistusretki:** Tunnistetaan ja kuvataan kasveja lähimaastossa digikasviota varten.
- **Metsätyyppeihin tutustuminen:** Tutustutaan lähialueen metsätyyppeihin.

Digikasvio:

- **PowerPoint:** Harjoitellaan PowerPointin käyttöä digikasvion pohjaksi.
- **Kuvankäsittelytaidot:** Harjoitellaan valokuvausta, kuvien alkeellista käsittelyä ja kuvatiedoston siirtämistä.
- **Digikasvio:** Valmistetaan digikasvio opittuja taitoja hyödyntäen.

Turvallinen liikkuminen hämärässä:

- **Heijastinrata:** Kiinnitetään liikuntasaliin tai lähimetsään heijastinrata. Radan avulla havainnoidaan heijastimen merkitystä etsimällä heijastimia taskulampun valon avulla.

Erilaisia minitutkimuksia:

- **Tutkimuksen tekemisen ja kirjaamisen harjoittelu:** Toteutetaan Aivot käyttöön - materiaalin minitutkimukset. Tutkimukset löytyvät Luonnonilmiöitä-jaksosta.
- **Leipätutkimus:** Tutkitaan, mitkä tekijät nopeuttavat tai hidastavat leivän pilaantumista. Suljetaan näytepusseihin leivän paloja, joista joitakin on käsitelty puhtain käsin ja joitakin pesemättömin käsin. Osa leivistä kastellaan märäksi ja osa jätetään kuivaksi. Viikon seuranta-ajan jälkeen tutkitaan, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet leivän pilaantumiseen. Tavoitteena on tutustua hypoteesiin ja tutkimustulosten kirjaamiseen.
- **Veden olomuotojen tutkimusprojekti kiertopistetyöskentelynä:** Tutkitaan veden kiehumis- ja jäätymispistettä sekä olomuotojen muutosta. Havainnoidaan myös muita veden ominaisuuksia kuten kellumista ja veden pinnan asettumista vaakatasoon.
- **Säätutkimus:** Havainnoidaan säätä ja kirjataan tuloksia kahden viikon ajan havainnointikaavakkeeseen. Tuloksista laaditaan Excelin avulla diagrammi.
- **Seurantataulukot:** Kerätään taulukkoon havaintoja päivittäisestä unen, ravinnon ja liikunnan määrästä.

Minielokuvat:

- **iMovie:** Harjoitellaan iMovien käyttöä, videokuvaamista ja editointia.
- **Minielokuvien valmistaminen:** Suunnitellaan ja toteutetaan pienissä ryhmissä minielokuvat tai tietoisut ympäristöopin Minä ihmisenä -sisältöalueeseen liittyen. Aiheina mm. terveystottumukset, asenteet- ja arvot ja tunnetaidot.
- **Leffatuokio:** Vahvistetaan kaveriluokkien välistä me-henkeä katsomalla pienelokuvat yhdessä herkutellen.

Ryhmätyöt Eurooppa-jaksossa:

- **Posteri:** Valmistetaan ryhmätöinä posterit Pohjoismaista tai Euroopan muista valtioista.
- **Tietovisa:** Valmistavan luokan oppilaat valmistavat tietovisat Pohjoismaista 4. luokan oppilaille.

Yhteistyöideoita liikuntaan

- **Ryhmäytymisleikit:** Leikitään erilaisia leikkejä, joiden tarkoituksena on ryhmäyttää ja tutustuttaa kaveriluokan oppilaat toisiinsa.
- **Suunnistus:** Yleisopetuksen oppilaat opettavat suunnistusta valmistavan luokan oppilaille. Yleisopetuksen oppilaat jaetaan ryhmiin, joihin kuuluu myös yksi valmistavan luokan oppilas. Pienryhmissä suunnistetaan koulun ympäristössä ja lähimaastossa.
- **Ulkoliikuntaleikkejä:** Leikitään yhdessä erilaisia Suomessa yleisesti leikittyjä leikkejä, esim. perinneleikkejä.
- **Lipunryöstö:** Leikitään metsässä Lipunryöstö-leikkiä joukkueissa, joissa on sekä yleisopetuksen- että valmistavan luokan oppilaita.
- **Opettajien vahvuusalueiden hyödyntäminen liikunnassa:** Harjoitellaan erilaisia lajitaitoja niin, että yhteisopettajuudessa opetusvuorossa on se, jonka vahvuusaluetta tietty lajitaito on.
- **Yhteisiä luistelu- ja hiihtohetkiä:** Käydään yhdessä luistelemassa, jolloin taitavammat oppilaat voivat tukea luistelua harjoittelevia. Vahvistetaan ryhmähenkeä yhteisellä hiihtoretellä eväineen.

Käsitekortit

Ilmiömäinen Tampere -sivustolla julkaistaan myös Valmiudet vahvoiksi -hankkeessa tehdyt 4lk ympäristöopin sisältöihin liittyvät Aivot käyttöön -materiaalin käsitekortit.

Käsitekortit on laadittu seuraavista 4lk sisällöistä:

Eurooppa

Luonnonilmiöitä

Lähiympäristö

Minä ihmisenä

Lisäksi Ilmiömäinen Tampere -sivustolla on julkaistu käsitekorttien käyttöideoita.

Vinkkejä 5-6lk opetuksen järjestämiseen

Valmistavan opetuksen oppilaiden suomen kielen sanavarasto on suppea, joten oppiminen tehostuu, mikäli **aiheen sanastoa** käsitellään jo ennen yhteistyötuntia. **Pistetyöskentely** on esim. ympäristöopin yhteistyötunneille hyvä työtapana, koska siinä opiskellaan samaa aihetta useista eri näkökulmista. Lisää vinkkejä työskentelyn toteuttamiseen löytyy netistä.

Ihminen:

-Luusto ja lihaksisto: Esimerkkejä pistetyöskentelystä [Opinkirjon materiaaleista](#) ja [pedanetistä](#).

-Suolisto: Rakennetaan suoliston malli villalangasta.

-Sydän: Rakennetaan sydämen toimintamalli muovipussista ja letkusta tai pillistä.

-Aivot: Muovaillaan massasta aivot.

-Hermosolu: Rakennetaan hermosolun malli piipunrasseista.

Ohjeet suoliston, sydämen, aivojen ja hermosolun konkreettisten mallien rakentamiseen löytyy liitteestä.

Kierrätys:

-Posterit: Valmistetaan pienryhmissä posterit. Ohjeena on esittää jonkun tuotteen kierrätys uusiksi tuotteiksi kuvien avulla. Tekstiä tulee olla mahdollisimman vähän. (Ydinasioitten etsiminen opettaa oppilaille tiivistämistä ja asioiden selkää ilmaisemista.)

Posterin valmistusohjeet ja linkit löytyvät liitteestä.

Maailmankaikkeus:

-Aurinkokuntamalli. Rakennetaan aurinkokuntamalli käytävälle. Etsitään taivaankappaleista nimi ja tietoa kaikilla ryhmässä puhuttavilla kielillä. Verrataan taivaankappaleiden nimiä eri kielillä ääneen lausuttuna ja kirjoitettuna. Havaitaan, että erilaisista kirjoitusasuista huolimatta monet sanat kuulostavat samalta ja ymmärrettäviltä

Taide- ja taitoaineet:

-Oppitunnit järjestetään **yhteisopettajamallilla**. Tällöin oppitunneilla on kaksi opettajaa ja molempien luokkien oppilaat. Molemmat luokkatilat ovat käytössä, jolloin oppilaita voi jakaa joustavasti eri luokkiin työskentelemään. Opettajat suunnittelevat oppitunnit yhdessä ja oppilaat oppivat toisiltaan.

LIITE

ohjeita työskentelyyn:

Villalankasuolisto:

tarvikkeet 4 eri väristä villalankakerää

Leikataan villalangoista

25 cm (ruokatorvi)

5-10 m (ohutsuoli)

1m (paksusuoli)

20 cm (peräsuoli)

Solmitaan pätkät yhteen ja tutkitaan suoliston pituutta. Lopuksi suoliston voi asetella jonkun oppilaan ruuansulatuselimistön kohdalle ja samalla miettiä, miten näin pitkä elimistö mahtuu ihmisen sisälle.

Aivot muovailumassasta:

Tarvikkeet: massaa (n. 250g/oppilas), cocktailtikkuja, maaleja

Tutkitaan kuvista aivojen muotoa ja rakennetta. Kirjoitetaan pienille lapuille aivojen osat ja niiden tehtävät. Liimataan laput cocktailtikkuihin ”lipuiksi”. Muovaillaan aivot massasta. Sijoitellaan nimilaput oikeisiin kohtiin aivoja. Kun aivot ovat kuivuneet, kerrataan vielä aivojen eri alueita ja niiden tehtäviä. Maalataan alueet eri väreillä aivoihin.

Aivojen kuvia ja niiden tehtäväalueita löytyy seuraavista linkeistä:

<http://www.kolumbus.fi/juha.seppanen/kmp/ps3web.htm>

<https://www.memopro.fi/pikkuaiivot-ja-mista-voit-kiittaa-niita/>

Ohjeet hermosolun valmistamiseen piipunrasseista löytyy:

[Opinkirjon materiaaleista](#)

Sydämen toimintamalli:

Tarvikkeet: pieni, läpinäkyvä muovipussi, ilmastointiteippiä, läpinäkyviä pillejä tai ohutta muovilettoa, sanomalehtipaperia suojaamaan lattiaa, punaista vesiväriä

Värjätään n. 2-3 dl vettä punaiseksi vesivärillä. Työnnetään useita pillejä sisäkkäin niin, että muodostuu ainakin 2m pitkä yhtenäinen putki. Täytetään n. $\frac{3}{4}$ pussista värjättyllä vedellä. Liitetään pussi ja pillit toisiinsa huolellisesti ilmastointiteipillä. (Huom! sydäimestä vuotaa jonkin verran punaista vettä, joten kannattaa suojata lattia tässä kohtaa paperilla.) Puristetaan pussia, jolloin vesi nousee pilliä pitkin ylös. Ihmetellään, miten pieni puristus saa veden kulkemaan pitkän matkan. Keskustellaan havaintojen pohjalta yhdessä siitä, miten sydän saa veren liikkumaan kehossamme.

Kierrätysposterin valmistusohjeet ryhmille:

- Katso Yle Areenasta: Minne jätteet menevät. Sieltä löytyy 6 jaksoa erilaisista tavoista kierrättää tuotetta.
- Käy <https://pjhoy.fi/lajitteluhaku/> sivulla tutkimassa miten eri jätteet voi kierrättää.
- Eri kielillä lajittelusta tietoa:
 - arabia, kurdi, englanti, venäjä:
- https://www.kierratyskeskus.fi/files/4695/Arabia_vinkkejä_asumiseen_26_10_2011.pdf
- Apukysymykset ryhmille:
 - Mikä on tuotteenne?
 - Posteriin kuvataan kierrätettävä esine, jätteastiat, joihin esineestä tuleva jäte lajitellaan ja uusia esineitä, joita kierrätetystä materiaalista tuotetaan. Huomatkaa, että kaikkia osia ei voida kierrättää. Minne ne joutuvat?
 - Valitkaa internetistä tuotteen kuva tulostettavaksi. Kuvia tulostetaan 2 kpl, toinen A4 kokoon, ja toinen A3 kokoon. A3 kokoisesta kuvasta leikataan osat ja jaotellaan ne oikeisiin jätteastioihin.
 - Mitä kaikkia raaka-aineita tuote sisältää? Montako eri raaka-ainetta löydätte esineestä, nimetkää ne ja kirjoittakaa mihin jätteisiin kukin raaka-aine kuuluu.
 - Piirtäkää ja leikatkaa jätteastiat, ja kirjoittakaa astioihin, mitä jätettä sinne saa laittaa. Esimerkiksi metalli, muovi, puu, lasi jne.
 - Laittakaa tuotteet oikeisiin astioihin.
 - Miten nämä raaka-aineet voidaan kierrättää ja käyttää uudelleen? Millaisia uusia esineitä niistä voidaan tehdä? Piirtäkää ja leikatkaa lehdistä kuvia näistä esineistä.